

Ìwé Dániẹ̀lì - Ọ̀kan Lẹ̀gbẹ̀rún Ọ̀gọ̀rún-ún Mẹ̀rìndínlọ̀gọ̀ta-Ọ̀kan

Ipa Ròomù nínú Ìdásílẹ̀ Ìran Àsọtẹ̀lẹ̀ Bíbẹ̀lì: Àyẹ̀wò Kíkún tí Dániẹ̀lì Orí Kọ̀kànlá

Jeff Pippenger
2024-03-27

Ìran Dániẹ̀lì orí kẹ̀wàá-lé-lọ̀gọ̀rín ni àkọ̀jọ̀pọ̀ àfihàn pàtàkì fún gbogbo àwọn ìran àsọtẹ̀lẹ̀ inú Bíbẹ̀lì, a sì fi àmì Romu mú ìran inú orí kẹ̀wàá-lé-lọ̀gọ̀rín dúró ẹ̀şinşin.

Àti ní àkókò wọ̀nyí, ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ yóò dide lòdì sí ọ̀ba gúúsù; pẹ̀lú, àwọn ọ̀lọ̀şà nínú àwọn èniyàn rẹ̀ yóò gbé ara wọn ga láti mú ìran náà dúró ẹ̀şinşin; şùgbọ̀n wọn yóò şubú. Dániẹ̀lì 11:14.

Jones sọ ẹ̀şẹ̀ tó şáájú náà bá yíi:

“Nígbà tí àwọn Amòrí ti kún iwọn àìşedéédéé wọn, a fi ipò wọn fún Ísírẹ̀lì, àwọn èniyàn Olórún. Nígbà tí Ísírẹ̀lì pẹ̀lú, nípa títẹ̀lẹ̀ ọ̀nà àwọn aláimọ̀-Olórún, kún ago àìşedéédéé, Olórún mú ijọ̀ba Bábílónì dide, ó sì kó gbogbo nńkan lọ. Nígbà tí Bábílónì ti kún ago àìşedéédéé rẹ̀, a yí agbára náà padà sí Pẹ̀rísíà. Àti pé nígbà tí a yí anğẹ̀lì náà kúrò nítorí iwà búburú àwọn ará Pẹ̀rísíà, nígbà náà ni ọ̀mọ̀-aládé Gírìsì wọ̀lé, ó sì gbà a kúrò pátápátá.”

“Àti pé ìgbà mélóò ni agbára Grecia yóò máa bá a lọ? Ìgbà wo ni a ọ̀o fọ̀ ọ̀? ‘Nígbà tí àwọn arinrinàjò ẹ̀şẹ̀ bá ti pé tán.’ Orílẹ̀-èdè náà dúró títí yóò fi kún iwọn àìşododo rẹ̀, lẹ̀yìn náà ni a ó sì fi agbára náà lé ijọ̀ba mìíràn lówó. Agbára tí a fi í lé lówó ni ti Romu, gẹ̀gẹ̀ bí a ti kọ̀ láti inú Danieli 11:14. ‘Àti ní àwọn àkókò wọ̀nyí ni ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ yóò dide sí ọ̀ba gúúsù; pẹ̀lú àwọn ọ̀lọ̀şà lára àwọn èniyàn rẹ̀ ni yóò gbé ara wọn ga láti mú ìran náà şẹ̀; şùgbọ̀n wọn yóò şubú.’ A tọ̀ka sí orílẹ̀-èdè yíi gẹ̀gẹ̀ bí orílẹ̀-èdè àwọn ọ̀lọ̀şà—àwọn ọ̀mọ̀ àwọn ọ̀lọ̀şà, gẹ̀gẹ̀ bí àláfọ̀ ọ̀rọ̀ náà ti sọ.”

“Àwọn wọ̀nyí ni àwọn tí a ti fi ijọ̀ba náà fún nísinsin yíi, àti fún kí ni?—‘Àwọn ọ̀mọ̀ àwọn adigunjalẹ̀ yóò gbé ara wọn ga láti fi ìran náà múlẹ̀.’ Nígbà tí orílẹ̀-èdè yíi bá fara hàn lóri pápá itàn, nígbà náà ni èyí tí ń fi ìran náà múlẹ̀ yóò wọ̀lé, èyí tí ó jẹ̀ ohun ńlá kan nínú ìdí pàtàkì ìran náà, àmì ààlà pàtàkì jùlọ̀ nínú itòlẹ̀şẹ̀şẹ̀ ìran tí Olórún ti fi fún gbogbo àkókò nípasẹ̀ àwọn wòlìi.” A. T. Jones, *The Columbian Year and the Meaning of the Four Centuries*, 6.

Jones sọ pé nígbà tí agbára Romu “bá farahàn lóri pápá itàn, nígbà náà ni èyí tí ń fi ìdí” ... “ilá ìran tí Olórún ti fi fún nípasẹ̀ àwọn wòlìi rẹ̀ múlẹ̀ fún gbogbo àkókò” wọ̀lé. Nínú itàn Miller, àwọn Pùròtẹ̀sítàntì kọ̀nì, gẹ̀gẹ̀ bí Adventismu Laodicea ti ń kọ̀nì bá yíi, pé àwọn olẹ̀ èniyàn rẹ̀ dúró fún Antiochus Epiphanes, ọ̀ba Seleucid kan tí ó jọ̀ba láti ọ̀dún 175 sí 164 şáájú ibí Kristi. Ó jẹ̀ ọ̀mọ̀ ẹ̀gbẹ̀ idílẹ̀ ọ̀ba Seleucid, èyí tí ó jẹ̀ ọ̀kan lára àwọn ijọ̀ba arọ̀pọ̀ Gírìkì tí ó jáde láti inú itùpalẹ̀ ijọ̀ba Alexander the Great. Aríyànjiyàn lóri ọ̀ràn yíi jẹ̀ pátó tó bẹ̀ nínú itàn àwọn Millerite, débi pé idánimọ̀ Antiochus Epiphanes ni a şáfihàn lóri àtẹ̀ iwòrán aşáájú-ọ̀nà ọ̀dún 1843.

Ìtọ̀kasí sí Antiochus lóri àwòrán náà ni ó dúró gẹ̀gẹ̀ bí itọ̀kasí kan şoşo sí ohun tí a kò rí nínú Ọ̀rọ̀ àsọtẹ̀lẹ̀ Olórún. Ó wà nibẹ̀ láti şatakò sí àwọn ẹ̀kọ̀ ẹ̀ké tí àwọn Pùròtẹ̀sítàntì ti àkókò náà, èyí tí ó ti

di ẹkọ ẹké ti Adventismu Laodicea báyii. Bí William Miller bá lóye ijinlẹ pàtàkì tó wà nínú lílóye pé Romu ni agbára ayé tí ń fi “ilà iríran tí Ọlórún ti fi fún wa nípasẹ àwọn wòlì fún gbogbo àkókò” múlẹ, ó sòro láti dájú; sùgbón ó hàn gbangba tó bẹẹ tí ó fi lẹ fi agbára dáàbò bo òtító nàà pé Romu ni ó ń fi iríran nàà múlẹ.

Níbi tí kò sí iran, àwọn èniyàn a sẹgbé; sùgbón ẹni tí ń pa òfin mó, aláyò ni í ẹ. Ọwe 28:14.

Sólómónù kọ sílẹ pé níbi tí kò sí iran, àwọn èniyàn á sẹgbé, ọ̀rọ̀ Héberù tí a túmò sí “iran,” nínú ẹ̀sẹ̀ kẹrinlá nàà sì jẹ ọkan nàà gégé bí ó ti wà nínú ọwe Sólómónù. Iran nàà jẹ ọ̀ràn iyè tàbí ikú, a sì fi àmì Róòmù múlẹ “iran” nàà. Ọ̀rọ̀ “iran” nínú ẹ̀sẹ̀ kẹrinlá, jẹ ọ̀rọ̀ kan nàà tí a lò fún iran nínú Háábákúkù, orí kejì.

Èmi yóò dúró lórí ibi isọ mi, èmi yóò sì gbé ara mi kalẹ lórí ilé-isọ, èmi yóò sì máa sọ láti rí ohun tí yóò sọ fún mi, àti ohun tí èmi yóò dáhùn nígbà tí a bá bá mi wí. Olúwa sì dá mi lóhùn, ó ní, Kọ iran nàà sílẹ, kí o sì mú un hàn gbangba lórí àwọn tábilì, kí ẹni tí ó bá ka a lẹ sáré. Nítorí iran nàà sì jẹ fún àkókò tí a yàn; sùgbón ní ọ̀pin yóò sòrò, kì yóò sì purọ: bí ó tilẹ ẹ se pé ó lora, dúró dè é; nítorí dájúdájú yóò dé, kì yóò pé. Habakkuk 2:1–3.

Ọ̀rọ̀ nàà “reproved” nínú ẹ̀sẹ̀ kíiní túmò sí “jiyàn pẹlú.” William Miller ni olùşó tí a fi sí orí ilé-isọ nínú itàn igbimò àngẹ̀lì àkókò àti kejì, àti nígbà tí, nínú àpẹ̀rẹ̀ àsọtẹ̀lẹ̀, ó bi ohun tí ó yẹ kí òun dáhùn nínú ijyàn itàn rẹ, a sọ fún un pé kí ó kọ iran nàà sílẹ, èyí tí a fi ààmì Romu múlẹ. Ní ibámu pẹlú òtító yì, nígbà tí àwọn Millerite ẹ àtẹ̀ pioneer 1843 nàà jáde gégé bí imúşẹ àwọn ẹ̀sẹ̀ mẹ̀ta wònyí nínú Háábákúkù, wọn tọka sí ọ̀kàn-àya gidi ijyàn tí wọn wọn sínú. Láisí iyemẹ̀jì, wọn kò lóye pé itọkasi wọn sí àriyànjiyàn ašiwèrẹ̀ pé Antiochus Epiphanes ni agbára tí ó fi iran nàà múlẹ̀ ni ó sojú fún ijyàn Háábákúkù orí kejì, sùgbón Sister White sọ pé àtẹ̀ nàà ni “ọwó Olúwa dari, kò sì yẹ kí a yí i pada,” nítorí nàà itọkasi sí ijyàn tó wà lórí àtẹ̀ nàà wá láti ọwó Ọlórún.

Àwọn Millerites wá lóye ní tòótó pé idààmù àkókò ní ojọ kẹrindínlógún, Oşù Kẹrin, ọ̀dún 1844, ni ó bẹ̀rẹ̀ àkókò idádúró nàà, tí Háábákúkù tọka sí, àti pẹlú àpẹ̀júwe Mátíù nípa àwọn wúndiá mẹwáá. Wọn tún wá lóye pé àwọn àsọtẹ̀lẹ̀ mējèjèjì wònyí ní ibáşepọ̀ tààrà pẹlú Ezekieli orí kejilá, níbi tí Ezekieli ti şáfihàn àkókò kan nínú èyí tí ipa gbogbo iran yóò ẹ. Ọ̀rọ̀ nàà “iran” jẹ ọ̀rọ̀ Heberu kan nàà tí a ń ronú lé lórí báyii. Ìdí nìyí tí Jones fi tọ nígbà tí ó sọ pé, “Nígbà tí” Róòmù “bá wọ itàgẹ ayé wá, nígbà nàà ni ohun tí ń mú kí iran nàà dúró şinşin wólé, èyí tí ó jẹ ohun ńlá kan nínú iran nàà, àmì-ààlà pàtàkì jùlọ kan nínú ilà iran tí Ọlórún ti fi fún gbogbo àkókò nípasẹ̀ àwọn wòlì.” Róòmù ni ó fi ìdí gbogbo iran Ọ̀rọ̀ àsọtẹ̀lẹ̀ Ọlórún múlẹ̀, àti ní pàtàkì jùlọ, Róòmù ni gbogbo itòlẹ̀şẹ̀şẹ̀ orí kọkànlá fi dá lé.

Nígbà tí Sister White tọka sí imúşẹ̀ ikeyìn orí kejilá-dín-lógórin [chapter eleven] ti Danieli, tí ó sì sọ pé “ọ̀pọ̀ nínú itàn tí ó ti şelẹ̀ gégé bí imúşẹ̀ àsọtẹ̀lẹ̀ yìi ni a ó tún ẹ,” ó ń fi hàn pé àwọn itàn inú orí kejilá-dín-lógórin [chapter eleven] tí a ti mú ẹ ní tẹ̀lẹ̀ jẹ àpẹ̀rẹ̀ isáfihàn àwọn ẹ̀sẹ̀ ikeyìn Danieli orí kejilá-dín-lógórin [chapter eleven]. Kókó-ọ̀rọ̀ àwọn ẹ̀sẹ̀ ikeyìn orí kejilá-dín-lógórin [chapter eleven] ni ọba àriwá, ẹni tí ó dúró fún Róòmù òde-òní níbẹ. Nítorí nàà, àwọn itàn Danieli orí kejilá-dín-lógórin [chapter eleven] tí a tún ẹ ni àwọn itàn tí ń sojú fún Róòmù.

Nínú ẹ̀sẹ̀ mẹ́fà ikẹyìn orí kọkànlá, Róòmù òde-òní (ọ̀ba àríwá), ẹ̀sgun agbára ilẹ̀-ayé mẹ́ta. Nínú ẹ̀sẹ̀ ogóji ó ẹ̀sgun ọ̀ba gúúsù (Ìṣòkan Soviet tẹ̀lẹ̀ rí ní oḍún 1989), ilẹ̀ ológo (Orílẹ̀-èdè Amérikà ní òfin Àìkú tó n bọ̀ ní kánkán), àti Ejibiti (gbogbo ayé gégé bí Ajo Ìṣòkan Àgbáyé ẹ̀sẹ̀ dúró fún un.) Nínú Dániẹ̀lì orí kọkànlá, a fi Róòmù keferi hàn gégé bí ẹ̀ni tí n ẹ̀sgun agbára ilẹ̀-ayé mẹ́ta láti lẹ̀ gba ayé tí a mọ̀ ní àkókò nàà, lẹyìn nàà a sì fi Róòmù papal hàn gégé bí ẹ̀ni tí n ẹ̀sgun agbára ilẹ̀-ayé mẹ́ta láti lẹ̀ gba ilẹ̀-ayé.

A kọkọ̀ mẹnù kàn sí Róòmù Keferi nínú orí nàà ní ẹ̀sẹ̀ kẹrinlá, kí a lẹ̀ fi dá a mọ̀ gégé bí ààmì tí n fi iran nàà múlẹ̀, ẹ̀sgun a kò dojú kọ̀ igréga rẹ̀ sí agbára tí tí di ẹ̀sẹ̀ kẹrinlógún. A pín iṣọ̀ba Alekisándà Nlá sí apá mẹrin gégé bí imúṣẹ̀ Ọ̀rò àṣotẹ̀lẹ̀ Ọ̀lórùn, ẹ̀sgun àwọn apá mẹrin wọnyẹn yára darapọ̀ di àwọn alatako pàtàkì méjì tí a fi mọ̀kọ̀n wọ̀n bí ọ̀ba gúúsù tàbí ọ̀ba àríwá nínú itàn àṣotẹ̀lẹ̀ tí n bá a lọ̀ tí tí dé iparí orí nàà. Ní ẹ̀sẹ̀ kẹrinlá ni a ti mẹnù kàn sí agbára Róòmù tí n dide gégé bí agbára tí yóò fi iran nàà múlẹ̀, ẹ̀sgun àwọn kókó-ọ̀rọ̀ tí a n sọ̀rọ̀ nípa wọ̀n ni àwọn iṣàkadi láààrín àwọn iyókù iṣọ̀ba Alekisándà gégé bí àwọn ọ̀ba àríwá àti gúúsù ẹ̀sẹ̀ ọ̀jù wọ̀n.

Nínú ẹ̀sẹ̀ kẹ̀ẹ̀dógún, àwọn ọ̀ba méjèjì wọnyẹn sì wà nínú iṣà wọ̀n, ọ̀ba àríwá sì n borí. Ẹ̀sgun nínú ẹ̀sẹ̀ kẹrinlógún, Róòmù dé, ẹ̀sẹ̀ nàà sì wí pé, “Ẹ̀sgun ẹ̀ni tí n bọ̀ wá sí i lòdì sí i,” èyí tí ó tùmọ̀ sí pé nígbà tí Róòmù bá wá sí ọ̀ba àríwá lòdì sí i, ẹ̀ni tí ó ẹ̀sẹ̀ n borí lóri ọ̀ba gúúsù, ọ̀ba àríwá kì yóò lẹ̀ dúró lòdì sí Róòmù. Róòmù borí, àti nínú ẹ̀sẹ̀ kẹrinlógún, Róòmù pẹ̀lú ni yóò dúró ní ilẹ̀ ológo tí Júdà. Nínú ẹ̀sẹ̀ kẹ̀tadínlógún, Róòmù yóò “dojú rẹ̀ kọ̀ láti wọ̀lé pẹ̀lú agbára gbogbo iṣọ̀ba rẹ̀.” Ó gba ọ̀ba àríwá tí kò lẹ̀ dúró níwájú rẹ̀, lẹyìn nàà ó gba Júdà, lẹyìn nàà ó sì wọ̀ Ejibiti.

Ní àwọn àkókò wọnyí, ọ̀pọ̀ yóò dide sí ọ̀ba gúúsù; àwọn olóṣà láàrín àwọn èniyàn rẹ̀ yóò sì gbé ara wọ̀n ga láti mú iran nàà dúró ẹ̀sẹ̀; ẹ̀sgun wọ̀n yóò ẹ̀sẹ̀. Nígbà nàà ni ọ̀ba àríwá yóò wá, yóò sì gbé igréga kalẹ̀, yóò sì gba àwọn ilú olódi tí ó lágbara jùlọ̀; agbára gúúsù kì yóò lẹ̀ dúró, bẹ̀ẹ̀ ni àwọn èniyàn àyànfẹ̀ rẹ̀, bẹ̀ẹ̀ ni agbára kankan kì yóò wá láti dúró. Ẹ̀sgun ẹ̀ni tí n bọ̀ wá sí i yóò ẹ̀sẹ̀ gégé bí ifẹ̀ ara rẹ̀, kò sì sí ẹ̀ni tí yóò lẹ̀ dúró níwájú rẹ̀: yóò sì dúró ní ilẹ̀ ológo, èyí tí a ó fi ọ̀wọ̀ rẹ̀ run. Yóò tún dojú kọ̀ láti wọ̀lé pẹ̀lú agbára gbogbo iṣọ̀ba rẹ̀, àti àwọn olóditító pẹ̀lú rẹ̀; bá yí ni yóò ẹ̀sẹ̀: yóò sì fi omọ̀bìnrin àwọn obìnrin fún un, láti bà á jẹ̀: ẹ̀sgun obìnrin nàà kì yóò dúró lẹ̀gbẹ̀ rẹ̀, bẹ̀ẹ̀ ni kì yóò jẹ̀ tirẹ̀. Dániẹ̀lì 11:14–17.

Ìṣẹ̀gun tí a ẹ̀sẹ̀jùwe nínú àwọn ẹ̀sẹ̀ wọnyí jẹ̀ imúṣẹ̀ tí orí kejo iwé Dániẹ̀lì.

Láti inú ọ̀kan nínú wọ̀n sì ni iwó kẹkeré kan tí jade, èyí tí ó di nlá gidigidi, sí apá gúúsù, àti sí apá ilà-oòrùn, àti sí ilẹ̀ ẹ̀lẹ̀wà nàà. Danieli 8:9.

Iwo kẹkeré tí a mẹnùba nínú ẹ̀sẹ̀ kẹ̀sàn-án ni Romu keferi, ẹ̀sẹ̀ kẹ̀sàn-án sì fi hàn, ní ibamu pẹ̀lú ẹ̀sẹ̀ kẹrinlá tí tí dé kẹ̀tadínlógún nínú orí kọkànlá, pé Romu keferi yóò ẹ̀sgun agbẹ̀gbẹ̀ ilẹ̀ mẹ́ta bí ó ẹ̀sẹ̀ n gba àkóso ayé. Àwọn agbẹ̀gbẹ̀ nàà ni gúúsù (Ejibiti), ilà-oòrùn (Sírìà, ọ̀ba àríwá) àti ilẹ̀ ẹ̀lẹ̀wà (Júdà). Itàn inú ẹ̀sẹ̀ kẹrinlógún àti kẹ̀tadínlógún n ẹ̀sẹ̀ ẹ̀pẹ̀rẹ̀ iṣẹ̀gun igréga mẹ́ta tí Romu òde-òní nínú ẹ̀sẹ̀ ogóji tí tí dé mẹtálélógóji, nítorí gégé bí Sister White tí sọ̀, “Púpọ̀ nínú itàn tí ó tí ẹ̀sẹ̀ gégé bí imúṣẹ̀ àṣotẹ̀lẹ̀ yí ni a ó tún ẹ̀sẹ̀.”

“Bí ó tilẹ̀ jẹ̀ pé Ejibiti kò lẹ̀ dúró níwájú Ántiókùsì, ọ̀ba àríwá, Ántiókùsì fúnra rẹ̀ kò lẹ̀ dúró níwájú àwọn ará Róòmù, tí wọ̀n wá bá a jagun nígbà nàà. Kò sí iṣọ̀ba kankan mọ̀ tí ó lẹ̀ kojú agbára yí tí n dide. Wọ̀n ẹ̀sgun Siria, wọ̀n sì fi kún ilẹ̀ ọ̀ba Róòmù, nígbà tí Pòmpeyì, BC 65,

gba ohun-iní Ántíókùsì Asiatíkùsì kúrò lódò rẹ̀, tí ó sì sọ Siria di ìpínlẹ̀ kan ti Róòmù.

“Agbara kan náà pèlú ni yòò dúró ní Ilẹ̀ Mímó, kí ó sì run ún. Róòmù di alábápín pèlú àwọn èniyàn Ọlórùn, àwọn Júù, nípa májẹmú ibásepò ní ọdún 162 ʂáájú Kristi, láti ọjọ náà ni ó ti di ẹni pàtàkì nínú kálẹ́ndà àṣotẹlẹ̀. Síbẹ̀síbẹ̀, kò gba àṣẹ lórí Jùdíà nípa ìṣẹgun gididi títi di ọdún 63 ʂáájú Kristi; lẹ́yìn náà sì rí bẹ̀ẹ̀ ní ọ̀nà wọnyí.”

“Nígbà tí Pómpèi padà wá láti inú irin-àjò ogun rẹ̀ sí Míthridátèsì, ọ̀ba Póntùsì, àwọn olùdíje méjì, Háíkánùsì àti Aristóbúlùsì, ń jà fún adé ilẹ̀ Jùdíà. Ọ̀ràn wọn dé iwájú Pómpèi, ẹni tí kò pé mọ̀ rí àidá inú ẹ̀tọ̀ tí Aristóbúlùsì ń pè ní tirẹ̀, ṣùgbọ̀n ó fẹ̀ fa ìpinnu ọ̀ràn náà síwájú títi lẹ́yìn irin-àjò rẹ̀ tí ó ti pé tí ó ń fẹ̀ lọ sí Arábíà, ní fifi ilé rí ʂe pé nígbà náà yòò padà wá, kí ó sì yanjú ọ̀ràn wọn gégé bí yòò ʂe hàn pé ó tọ̀, ó sì yẹ. Aristóbúlùsì, ní mímò jinlẹ̀ ohun tí Pómpèi ń rò ní tòótọ̀, yára padà sí Jùdíà, ó sì mú àwọn ọ̀mọ̀ abẹ̀ rẹ̀ lógun, ó sì pèsè ara rẹ̀ fún idábòbò líle, ní pinnu pé, láika gbogbo ewu sí, ọ̀nà yòò pa adé náà mọ̀, èyí tí ó ti rí tẹ̀lẹ̀ pé a ó fi ʂe idájọ̀ fún ẹ̀lómíràn. Pómpèi tẹ̀ lé asálá náà pẹ̀kipeki. Bí ó ti ń sún mọ̀ Jérúsálẹ̀mù, Aristóbúlùsì, ní bẹ̀rẹ̀ sí í ronúpiwàdà nípa ọ̀nà tí ó gba, jáde wá padé rẹ̀, ó sì gbìyànjú láti tún ọ̀ràn náà ʂe nípa fifi ilé rí itẹ̀riba pípé àti owó púpọ̀ hàn. Pómpèi, ní gbígba ipèsè yí, rán Gábínùsì, ní orí ẹgbẹ̀ ọ̀mọ̀-ogun kan, láti lọ gba owó náà. Ṣùgbọ̀n nígbà tí olórí-ogun keji yẹn dé Jérúsálẹ̀mù, ó rí i pé a ti ti àwọn ẹ̀nubodè pa mọ̀ sí i, wọn sì sọ fún un láti òkè ògiri pé ilú náà kì yòò dúró lórí àdẹ̀hùn náà.”

“Láìjẹ̀ kí a tan Pompey jẹ̀ ní ọ̀nà yí láìjẹ̀bi, ó fi ẹ̀wọ̀n irin de Aristobulus, ẹni tí ó ti dá a mọ̀ra pèlú ara rẹ̀, ó sì lẹ̀ṣẹ̀kẹ̀ṣẹ̀ kọ̀ gbogbo ọ̀mọ̀-ogun rẹ̀ lọ sí Jerusalemu. Àwọn alágbàárí Aristobulus fẹ̀ dáàbò bo ibẹ̀; àwọn ti Hyrcanus sì fẹ̀ sí àwọn ẹ̀nu-ọ̀nà náà sílẹ̀. Àwọn ẹgbẹ̀ ikẹ̀yìn wọnyí, níwọ̀n bí wọ̀n ti pọ̀ jùlọ̀ tí wọ̀n sì borí, mú kí a fún Pompey ní ààyè láìdíwọ̀ láti wọ̀ ilú náà. Nígbà náà ni àwọn ọ̀mọ̀lẹ́yìn Aristobulus sẹ̀yìn lọ sí orí òkè tẹ̀npilí náà, ní ìpinnu pípé láti dáàbò bo ibẹ̀ gégé bí Pompey náà ti pinnu pípé láti ṣẹgun rẹ̀. Ní ọ̀pín oṣù mẹ́ta ni a ya ihò sí odi náà tó tó fún ikólù, a sì fi ọ̀jú idà gba ibẹ̀. Nínú ìpakúpa ẹ̀lẹ̀rù tí ó tẹ̀lẹ̀ e, ẹgbẹ̀rún méjilá èniyàn ni a pa. Ó jẹ̀ iran tí ó ń múni kàn lójú, ni akòwé itàn náà sọ, láti rí àwọn àlùfáà, tí wọ̀n wá nígbà náà nínú ìṣẹ̀ ijọ̀sìn Ọlórùn, bí wọ̀n ti fi ọ̀wọ̀ tútù àti ètẹ̀ tí kò yí mú ìṣẹ̀ wọ̀n tí wọ̀n ti mọ̀ ʂe tẹ̀síwájú, bí ẹni pé wọ̀n kò mọ̀ irú ariwo idàrúdàpọ̀ líle náà rára, bí ó tilẹ̀ jẹ̀ pé ní gbogbo àyíkà wọ̀n ni a fi àwọn ọ̀rẹ̀ wọ̀n fún ìpakúpa, àti bí ó tilẹ̀ jẹ̀ pé ní ọ̀pọ̀ ìgbà ẹ̀jẹ̀ àwọn fúnra wọ̀n dà pọ̀ mọ̀ ti àwọn ẹ̀bọ̀ wọ̀n.”

“Lẹ́yìn tí ó ti mú ogun náà dọ́pín, Pompey wó odi Jerusalemu lulẹ̀, ó sì yí ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ilú kúrò lábẹ̀ àṣẹ̀ Judea sí abẹ̀ àṣẹ̀ Siria, ó tún fi owó orí lé àwọn Júù. Nípa bẹ̀ẹ̀, ní ìgbà àkókọ̀ ni a fi Jerusalemu lé lówọ̀ agbára náà nípasẹ̀ ìṣẹgun, agbára tí yòò di ‘ilẹ̀ ológo’ náà mú nínú ìdi irin rẹ̀ títi tí yòò fi jẹ̀ ẹ̀ run pátápátá.

“ESE 17. Yòò sì dojú rẹ̀ láti wọ̀lé pèlú agbára gbogbo ìjọ̀ba rẹ̀, àti àwọn olódodo pèlú rẹ̀; bẹ̀ẹ̀ ni yòò ʂe: yòò sì fi ọ̀mọ̀binrin àwọn obinrin fún un, láti bà á jẹ̀: ṣùgbọ̀n kì yòò dúró níhà rẹ̀, bẹ̀ẹ̀ ni kì yòò sì jẹ̀ tiẹ̀.”

“Bíṣọ̀bù Newton pèsè ikànsí miíràn fún eṣẹ̀ yí, tí ó dàbí ẹni pé ó ń sọ itumọ̀ náà jáde ní kedere jùlọ̀, bá yí pé: ‘Yòò sì tún dojú kọ̀ láti wọ̀ gbogbo ìjọ̀ba náà pèlú agbára.’ Eṣẹ̀ 16 ti mú wa sọkalẹ̀ dé ìṣẹgun àwọn ará Róòmù lórí Síríà àti Jùdíà. Róòmù ti ṣẹgun Makedónià àti

Thrace tẹ̀lẹ̀. Ejibiti nìkan ni ó kù nísinsin yíi nínú ‘gbogbo ijoba’ Alẹ́kísándà, tí a kò tì fi sábe agbára Róòmù, agbára náà sì ti dojú kọ nísinsin yíi láti fi agbára wọ ilẹ̀ náà.” Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 258–260.

A ti ti şakíyèsí tẹ̀lẹ̀, ju ẹ̀ẹ̀kan lọ nínú àwọn àpílẹ̀kọ wọnyí, bí ẹ̀sẹ̀ ogbòn àti ẹ̀sẹ̀ kọ̀kànlẹ̀lọ̀gbòn ti Dániẹ̀lì mọ̀kànlá ẹ̀ ẹ̀sẹ̀ ogóji àti ẹ̀sẹ̀ kọ̀kànlẹ̀lọ̀gójì mu, àti pé itàn ẹ̀sẹ̀ ogbòn àti ẹ̀sẹ̀ kọ̀kànlẹ̀lọ̀gbòn náà sì tún bá itù gbígbà iwo mẹ̀ta náà mu.

Mo n ronú nípa àwọn iwo náà, sí wò ó, iwo kékeré miíràn sì hù jáde lááárín wọn, níwájú ẹ̀ni tí a fà mẹ̀ta nínú àwọn iwo àkókó tu ní gbòngbò: sì wò ó, nínú iwo yíi ni ojú wà bí ojú ẹ̀niyàn, àti ẹ̀nu tí n sọ ohun nílánlá. ... Àti ní ti àwọn iwo mẹ̀wàá tí ó wà ní orí rẹ̀, àti ní ti ẹ̀kejì tí ó hù jáde, àti níwájú ẹ̀ni tí mẹ̀ta şubú; àní, ní ti iwo náà tí ó ní ojú, àti ẹ̀nu tí n sọ ohun nílá púpọ̀púpọ̀, tí irísí rẹ̀ lágbára ju ti àwọn ẹ̀legbẹ̀ rẹ̀ lọ. Dániẹ̀lì 7:8, 20.

Géḡé bí Dániẹ̀lì orí kejo, ẹ̀sẹ̀ kẹ̀sàn-án, ẹ̀sẹ̀ şojú àwọn agbẹ̀gbẹ̀ ilẹ̀ mẹ̀ta tí işẹ̀gun wọn fi mú kí Róòmù keferi di itẹ̀-oba, bẹ̀ náà ni fifà àwọn iwo náà tu (tí n şojú àwọn Heruli, Ostrogoths àti Vandals) ẹ̀sẹ̀ şojú àwọn agbẹ̀gbẹ̀ ilẹ̀ mẹ̀ta tí işẹ̀gun wọn fi mú kí Róòmù pòòpù di itẹ̀-oba. Méjèjèjì àwọn itàn wọnyí bá Dániẹ̀lì mọ̀kànlá, ẹ̀sẹ̀ ogóji sí mẹtálẹ̀lọ̀gójì, mu, àti fifà àwọn iwo mẹ̀ta náà tu bá itàn ẹ̀sẹ̀ ogbòn àti ọ̀kànlẹ̀lọ̀gbòn mu.

“ESE 8. Mo wo àwọn iwo náà dáadáa, sì kiyèsí i pé, wò ó, iwo kékeré miíràn yọ sòkè lááárín wọn, níwájú ẹ̀ni tí a fà mẹ̀ta nínú àwọn iwo àkókó tu pẹ̀lú gbòngbò wọn; sì kiyèsí i pé, nínú iwo yíi ni ojú wà bí ojú ẹ̀niyàn, àti ẹ̀nu tí n sọ ohun nílánlá.”

“Dániẹ̀lì sì wo àwọn iwo náà dáadáa. Àwọn àmì işíkiri àjẹ̀jì kan sì fara hàn lááárín wọn. Iwo kékeré kan (ní ibẹ̀rẹ̀ kékeré, şugbòn léyìn náà ó túbọ̀ lágbára ju àwọn ẹ̀legbẹ̀ rẹ̀ lọ) fa ara rẹ̀ sòkè lááárín wọn. Kò tẹ̀lọ̀run láti rí ipò tirẹ̀ ní idákẹ́jẹ̀, kí ó sì kún un; ó ní láti ti diẹ̀ nínú àwọn yòókù sẹ̀yìn, kí ó sì gba ipò wọn ní àitọ̀. A tú ijoba mẹ̀ta tu níwájú rẹ̀. Iwo kékeré yíi, géḡé bí a ó ti ní àyẹ̀ láti şakíyèsí ní kíkún sí i ní ojọ iwájú, ni ipò àşẹ̀ pòòpù. Àwọn iwo mẹ̀ta tí a tú tu níwájú rẹ̀ ni àwọn Heruli, àwọn Ostrogoths, àti àwọn Vandals. Iḡí tí a fi tú wọn tu sì ni pé wọn tako ẹ̀kọ̀ àti àwọn ẹ̀tọ̀ tí ipò àşẹ̀ pòòpù n gbé kalẹ̀, nítorí náà wọn sì tako ọ̀lá-àşẹ̀ gíga nínú ijọ̀ ti bíşọ̀bù Rome.”

“Àti pé ‘ní inú iwo yíi ni ojú wà bí ojú ẹ̀niyàn, àti ẹ̀nu tí n sọ ohun nílánlá,’ àwọn ojú náà jẹ̀ àpẹ̀rẹ̀ tí ó yẹ̀ fún ogbòn àrẹ̀kẹ̀rẹ̀kẹ̀, ijìnlẹ̀ imòye, ogbòn àlùmòkòkò, àti irònú jìjìn ti işètò alufaa pòòpù; àti ẹ̀nu tí n sọ ohun nílánlá náà jẹ̀ àmì tí ó yẹ̀ fún àwọn ẹ̀tọ̀ igbẹ̀raga ti àwọn bíşọ̀bù ti Rome.” Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 132–134.

Ilú Róòmù ni n mú iran àşọtẹ̀lẹ̀ Bíbẹ̀lì dúró şinşin, pàápàá jùlọ̀ iran tó wà nínú Dániẹ̀lì orí kọ̀kànlá. Nínú orí náà, púpọ̀ nínú itàn àşọtẹ̀lẹ̀ tí ó ti şẹ̀ ní imùşẹ̀ şájú işísẹ̀ Millerite ni a ó tún şẹ̀ ní àwọn ẹ̀sẹ̀ mẹ̀fà ikeyìn Dániẹ̀lì kọ̀kànlá. Işẹ̀gun lóri idèná ilẹ̀-ayẹ̀ mẹ̀ta tí ó fi mú kí Róòmù abòrìşà àti Róòmù pòòpù méjèjèjì di mímúlẹ̀ lóri itẹ̀ ni a şàfihàn nínú orí kọ̀kànlá, àwọn àfihàn méjèjèjì wọnyí sì jẹ̀ àpẹ̀rẹ̀ igbà tí Róòmù ọ̀de-òní tún fi di mímúlẹ̀ lóri itẹ̀ náà. Róòmù ni n mú iran náà dúró şinşin, Pọ̀lù sì fi hàn pé a şì Róòmù pòòpù náà payá ní àkókò tirẹ̀.

Kí ẹ̀nikẹ̀ni má şẹ̀ tàn yín jẹ̀ ní ọ̀nà kankan: nítorí ojọ̀ náà kì yóò dé, bí kò şẹ̀ pé iyapa nílá yóò kókó dé, kí a sì fi ẹ̀ni ẹ̀şẹ̀ náà hàn, ọ̀mọ̀ iparun; ẹ̀ni tí n tako, tí ó sì n gbé ara rẹ̀ ga ju gbogbo

ohun tí a n pè ní Olórún lọ, tàbí tí a n bọ̀ fún; bẹ̀ẹ̀ gégé bí Olórún ni ó jókòó nínú tẹ̀npìlì Olórún, ó n fí ara rẹ̀ hàn pé òun ni Olórún. E kò ha rántí pé, nígbà tí mo sì wà pẹ̀lú yín, mo sọ̀ nńkan wònyí fún yín? Ní báyii ẹ̀ sì mọ̀ ohun tí n dí i mú, kí a lè fí i hàn ní àkókò tirẹ̀. 2 Tẹ̀salóníkà 2:3–6.

Ìjọ̀pọ̀pù gba itẹ̀ gégé bí ìjọ̀ba karùn-ún nínú àsọtẹ̀lẹ̀ Bíbẹ̀lì ní ọ̀dún 538, àti pé ọ̀pọ̀ ẹ̀ni tí ó bá wo ẹ̀sẹ̀ kẹ̀fà yóò láìsì iyẹ̀mẹ̀jì rò pé Pọ̀lù tùmò sí pé “a ó fí Ìjọ̀pọ̀pù hàn ní 538.” Èyí lè jẹ̀ ọ̀títọ̀, sùgbọ̀n ní kéré tán, ó jẹ̀ ọ̀títọ̀ kejì nínú ohun tí Pọ̀lù n tọ̀ka sí. Pọ̀lù, gégé bí gbogbo àwọn wòlìi, n sọ̀rọ̀ nípa àwọn ojọ̀ ikeyin ju àkókò tirẹ̀ lọ. Ó n tọ̀ka sí bí a ó ẹ̀ fi ìjọ̀ba pọ̀pù hàn ní ọ̀nà àsọtẹ̀lẹ̀; nítorí gégé bí wòlìi, ó wà ní ifòkànsin kan náà pẹ̀lú gbogbo àwọn wòlìi yòókù. Lẹ̀yin ilà lóri ilà, àwọn tí kò ní iran n sẹ̀gbé, àti àwọn tí kò ní iran, kò ní iran nítorí pé wọn kò mọ̀ ohun tí n fídí iran múlẹ̀. Ìmọ̀ pé Róòmù ni ó n fídí iran múlẹ̀ jẹ̀ ọ̀ye iyè tàbí ikú. Pọ̀lù, ní ifòkànsin pẹ̀lú àwọn wòlìi yòókù, n tọ̀ka sí i pé ohun tí n fí Róòmù pọ̀pù hàn, ẹ̀ni tí i ẹ̀ Róòmù àwọn ojọ̀ ikeyin, ni “àkókò rẹ̀.” “Àkókò” àsọtẹ̀lẹ̀ tí ó ní ibàṣepọ̀ pẹ̀lú Róòmù ni ohun tí n sí ohun tí Róòmù jẹ̀ àti ẹ̀ni tí Róòmù jẹ̀ payá.

A ó máa bá iwádií yíi lọ nínú àpílẹ̀kọ̀ tó kàn.

“Àpósítẹ̀lì Pọ̀lù, nínú lẹ̀tá kejì rẹ̀ sí àwọn ará Tẹ̀salonika, sọ̀ tẹ̀lẹ̀ nípa ipẹ̀yìndà nílá náà tí yóò yorí sí idásílẹ̀ agbára pọ̀pù. Ó kẹ̀de pé ojọ̀ Kristi kì yóò dé, ‘àfi bí iyapa kòkọ̀ bá wáyé, tí a ó sì fí ọ̀kúnrin ẹ̀sẹ̀ náà hàn, ọ̀mọ̀ iparun; ẹ̀ni tí ó lòdì sí, tí ó sì gbé ara rẹ̀ ga ju gbogbo ohun tí a n pè ní Olórún lọ, tàbí tí a n bọ̀wọ̀ fún; tó bẹ̀ẹ̀ tí ó fí jókòó nínú tẹ̀npìlì Olórún gégé bí Olórún, ní fífi ara rẹ̀ hàn pé òun ni Olórún.’ Pẹ̀lúpẹ̀lú, àpósítẹ̀lì náà kilò fún àwọn arákúnrin rẹ̀ pé, ‘àṣírí àlólófin tí n síšẹ̀ dé isinsin yíi.’ 2 Tẹ̀salonika 2:3, 4, 7. Aní láti igbà àkókọ̀ yẹn gan-an ni ó ti rí àwọn àṣiṣe tí n wọ̀ inú ìjọ̀ lónà ẹ̀rẹ̀kẹ̀rẹ̀, àwọn àṣiṣe tí yóò pèsè ọ̀nà fún idàgbàsókè ẹ̀sin pọ̀pù.”

“Ní kẹ̀rẹ̀kẹ̀rẹ̀, ní àkókọ̀ ní ifura àti idákẹ̀jẹ̀, lẹ̀yin náà sì ní isípáyá sí i bí ó ti n pọ̀ sí i ní agbára tí ó sì n gba isákóso lóri ọ̀kàn àwọn ẹ̀niyàn, ‘àṣírí iwà búburú’ n bá isẹ̀ rẹ̀ tí i tan ẹ̀niyàn jẹ̀ tí ó sì kún fún ọ̀rọ̀-òdì sí Olórún lọ. Fẹ̀rẹ̀fẹ̀rẹ̀ tí a kò sì mọ̀, àṣà àwọn aláìgbọ̀ràn wọ̀ inú ìjọ̀ Kristeni. Èmí itẹ̀sìwájú pẹ̀lú ifaramọ̀ ni a dá dúró fún igbà kan nípasẹ̀ inúnibini líle tí ìjọ̀ fara dà lábẹ̀ ẹ̀sin kẹ̀fẹ̀rí. Sùgbọ̀n bí inúnibini ti dáwọ̀ dúró, tí ẹ̀sin Kristeni sì wọ̀ inú ilé ẹ̀jọ̀ àti ààfin àwọn ọ̀ba, ó fí irọ̀rùn onírẹ̀lẹ̀ tí Kristi àti àti àwọn aposteli Rẹ̀ sílẹ̀ fún ọ̀sọ̀, ọ̀go asán, àti igbéraga àwọn àlùfàà àti àwọn alákkòso kẹ̀fẹ̀rí; dípò ohun tí Olórún pàṣẹ̀, ó fí ẹ̀kọ̀ àti àṣà ẹ̀niyàn rọ̀pọ̀ wọn. Iyípadà tí a n pè ní ti Constantine, ní ibẹ̀rẹ̀ ọ̀rúndún kerin, mú ayọ̀ nílá wá; ayé sì, tí a fí irí ẹ̀wù ọ̀dodo bo, wọ̀ inú ìjọ̀. Ní báyii isẹ̀ ibàjẹ̀ sì n lọ síwájú lónà yára. Ẹ̀sin kẹ̀fẹ̀rí, bí ó tilẹ̀ dà bí ẹ̀ni pé a ti sẹ̀gun rẹ̀, di ẹ̀ni tí n sẹ̀gun. Èmí rẹ̀ sákóso ìjọ̀. Àwọn ẹ̀kọ̀ rẹ̀, àṣà isẹ̀ rẹ̀, àti igbàgbọ̀ asán rẹ̀ ni a darapọ̀ mọ̀ igbàgbọ̀ àti ijọ̀sin àwọn tí n jẹ̀wọ̀ pé wọn jẹ̀ ọ̀mọ̀lẹ̀yin Kristi.”

“Ifaramọ̀ra yí láàárín ẹ̀sin abọ̀rìṣà àti Igbàgbọ̀ Kristeni mú kí idàgbàsókè ‘ọ̀kúnrin ẹ̀sẹ̀’ tí a ti sọ̀ tẹ̀lẹ̀ nínú àsọtẹ̀lẹ̀, gégé bí ẹ̀ni tí n tako tí ó sì n gbé ara rẹ̀ ga ju Olórún lọ. Eto nílánlàn yẹn ti ẹ̀sin èké jẹ̀ isẹ̀ ọ̀nà agbàyanu ti agbára Satani—àrinrin-àjò isapá rẹ̀ láti fí ara rẹ̀ jókòó lóri itẹ̀ láti sákóso ayé gégé bí ifẹ̀ tirẹ̀.” The Great Controversy, 49, 50.